

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI
Hyvä arki asuu Hämeenlinnassa

SISÄASIAINMINISTERIÖ

24. 06. 2010

INRIKESMINISTERIET

Hämeenlinnan kaupunki
Terveysten ja toimintakyvyn palvelut
Hämeenlinnan Maahanmuuttajapalvelut
Linnankatu 6 C 4.krs.
13100 HÄMEENLINNA
tua.sjoblom@hameenlinna.fi

Vastaanottaja:
Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto
hare@intermin.fi

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYS KOTOUTTAMISLAIN UUDISTAMISEKSI

Yleisesti

Kotouttamislain työnjako työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntien välillä jäi epäselväksi. Tähän toivoisi tarkennusta.

Samoin kunnille ja te-toimistolle on esitetty paljon uusia tehtäviä. Näiden tehtävien hoitamiseksi tarvitaan erittäin paljon lisää resursseja, jotta ehdotetut tehtävät voitaisiin hoitaa. Kaikki ehdotetut tehtävät tulee rahoittaa täysimääräisesti valtion varoista. Nykyisessä huonossa taloustilanteessa on kohtuutonta odottaa, että kunnat selviytyisivät uusista, lakisääteisistä tehtävistä.

1. Luku

tieto oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa ja työelämässä ja muista yhteiskunnan perusasioista

perustieto oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, määräaikaisen oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä.

Yleiset säännökset

Lain soveltamisala koskisi kaikkia henkilöitä, joilla olisi voimassa oleva oleskelulupa tai joiden oleskelu olisi rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelulupakortti ulkomaalaislain mukaisesti. On hyvä, että kotouttaminen koskisi jo yhdenvertaisuudenkin vuoksi miltei kaikkia maahanmuuttajia.

Miten rekisteröinti poste restante -osoitteessa on ajateltu ratkaistavaksi? Hämeenlinnan kaupunki ehdottaa, että maistraatit yhdenmukaistaisivat rekisteröintikäytäntöjään muutenkin. Tällä hetkellä käytäntö esim. A-luvan myönteisen oleskeluluvan saaneilla on kirjava. Jotkut heistä ovat kotouttamiskoulutuksessa ja kotikuntamerkintä voi olla tehty puoli vuotta ennen todellista kuntapaikan saantia. Tässä tapauksessa pakolainen menettää puoli vuotta kotoutumisaikaansa ja kunta puolen vuoden laskennalliset korvaukset.

Hämeenlinnassa on ollut tapauksia, että myönteisen A-oleskeluvan saanut asiakas on päässyt kotouttamiskoulutukseen, mutta hänellä ei ole ollut myönnettyä kuntapaikkaa.

Tällainen käytäntö luo epämääräisyyttä ja sekaannusta pakolaisten vastaanottoon.

Yhteistyö te-toimiston kanssa on muuten ollut erittäin hyvä.

Sosiaalinen vahvistaminen

Monialainen yhteistyö on tähänkin asti ollut Hämeenlinnassa käytössä. Ongelmaksi on muodostunut se, ettei esim. laskennalliset korvaukset riitä näihin kaikkiin kotouttamiseen liittyviin kustannuksiin. Kunta tarvitsee huomattavasti enemmän valtion rahallista tukea näissä tapauksissa.

§ 3 Määritelmät

Kotoutuminen

Kannatettavaa on, että organisaatiot edistävät kotoutumisprosessia parantamalla tuntemustaan kulttuureista riippumatta niiden toimintakenttää. Nykyisin kulttuurituntemusta löytyy harvalta toimintakentältä.

4 §

Lain soveltaminen alaikäiseen

Lapsen etu

Hämeenlinnan kannattaa, että lapsen etu tulisi ottaa huomioon läpäisyperiaatteella kotoutumista suunniteltaessa ja toimeenpantaessa. Edelleen maahanmuuttotyön koulutusta tarvitsevat valtion ja kunnan palvelu- ja asiantuntijaorganisaatiot.

5 §

Tulkin ja kääntäjän käyttö

On hyvä, että viranomaisen velvollisuus huolehtia tulkin ja kääntäjän käytöstä tulee selvemmäksi ja asiaa tarkennetaan kotouttamislaissa.

Hallintolain 26 § velvollisuus: Mitä tarkoitetaan käytännössä asianosaisen riittävästä ymmärtämisestä muiden maahanmuuttajakielten osalta? Miten taataan tämä riittävä ymmärtäminen, jos maahanmuuttotyön kokemusta ei henkilökunnalla ole? vrt. § 3 tuntemus kulttuurikenttään. Pykälän 3 momentissa puhutaan asioiden joustavasta hoidosta?

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Hämeenlinnan kaupunki pitää tärkeänä lähtökohtana sitä, että palvelut ja tukitoimenpiteet järjestetään ensisijaisesti osana kunnan peruspalveluina ja muita julkisia palveluita.

Peruspalvelujen lisäksi maahanmuuttajat tarvitsevat kuitenkin myös erityisiä palveluja, jotka keskeisesti liittyvät arkeen. Kotoutumisen edistämiseksi mitä paremmin alkuvastaanoton palvelut järjestetään, sitä nopeammin ja sujuvammin pakolaiset kotoutuvat.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyy olennaisesti myös erityispalveluja, joihin kunta tarvitsee lisäresursseja. Myös kieli- muu koulutus ja keskeisesti kaikille maahanmuuttajille järjestetty ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat erittäin tärkeitä. Tärkeätä on, että kunnasta löytyy yksi taho, josta maahanmuuttajat ja kuntalaiset voivat saada palveluohjausta siitä, missä ko. palveluita voi saada. Oikean tiedon saanti ja mistä sen löytää, on ollut hankalaa ennen kuntaan perustettua ohjaus- ja neuvontapistettä.

7 § ja 8 §

Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta

Perustiedon saanti maahanmuuttajilla pitää olla mahdollista saada jatkuvasti, ei pelkästään esim. rekisteröinnin yhteydessä. Lupaviranomaiset voivat antaa perustietoa, mutta kotoutuminen on pitkäaikainen prosessi ja tiedon saantia, opastusta ja neuvontaa tarvitaan maahanmuuttajan tilanteesta riippuen eri aikaan ja eri asioista tietoa.

Opastukseen, neuvontaan, palvelujen saatavuudesta sekä maahanmuuttajan velvollisuuksista on annettava tietoa keskitetyssä, siihen erikoistuvassa paikassa ja siihen on varattava valtionosuuksissa 1, 5 kertainen määrä maahanmuuttajille.

Sisäasiainministeriön Maahanmuutto-osaston ALPO – tukirakenneprojekti koordinoi 2008-2013 valtakunnallista ESR –kehittämishjelmaa ”Maahanmuuttajien alkuvaiheen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen”. Neuvontapalveluiden ja omakielisten palveluiden kehittäminen on tärkeätä alkuvaiheen kotoutumisen kehittämiseksi, mutta myös pidemmän kotoutumisajan jälkeen. Hämeenlinnassa hankkeesta on hyviä kokemuksia mm. kehitettävistä omakielisistä palveluohjauksista ja neuvontapalveluista. Tällaisen toiminnan vakinaistaminen on tarkoituksenmukaista ja säästäisi pidemmällä aikavälillä asiakkaan, viranomaisten ja yritysten kustannuksia. Hämeenlinna kaupunki pyrkii käynnistämään omakielisen menthor-kokeilun, jossa omakielinen opastaja toimisi tulkin, yrityksen ja kouluttajan välimaastossa. Opastukseen, neuvontaan, palvelujen saatavuudesta sekä maahanmuuttajan velvollisuuksista on annettava tietoa keskitetyssä, siihen erikoistuvassa paikassa ja siihen on varattava valtionosuuksissa 1, 5 -kertainen määrä maahanmuuttajille.

9 § Alkukartoitus

Alkukartoituksessa on otettava huomioon maahanmuuttajan koulutustausta, työhistoria, kulttuuri, traumakokemukset, oppimisvalmiudet ja muu elämäntilanne. Erityisesti olisi panostettava luku- ja kirjoitustaidottomien alkukartoituksen tasoon, keston ja yksilölliseen seurantaan. Tätä varten pitää olla myös kustannuksiin osoitettuja varoja kuntien käytössä sekä erityistä, laajaa osaamista.

Kuitenkin painopiste maahanmuuttajan kotouttamisessa olisi kotouttamiskoulutuksen sisällön kehittäminen ja koulutuksen kohdentuminen oikeaan henkilöön ja aikaan. Kaupunki toivoo, että kotoutumisen edistävien toimenpiteisiin valtio resursoisi etenkin rinnasteisiin toimenpiteisiin ja muihin kotoutumista edistäviin palveluihin, jotka ovat kustannuksiltaan edullisia ja joustavia. Nyt kotoutumisen muut toimenpiteet riippuvat erittäin paljon kunnassa olevista muista toimijoista, joita keskisuurissa kunnissa on huomattavan vähän kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. vrt. § 21 ja § 26.

Sähköisen yksilöllisen kotouttamissuunnitelman kehittäminen siten, että maahanmuuttaja voisi itse sitä hallita, on tarpeellista.

10 § Alkukartoituksen järjestäminen

Ehdotuksessa kunta ja työelinkeinotoimisto toimisivat alkukartoituksen käynnistäjinä.

Alkukartoituksen laatiminen ehdotetaan käynnistettäväksi kahden kuukauden kuluessa siitä, kun maahanmuuttaja on sitä pyytänyt. Tämä aika on liian lyhyt, jos samanaikaisesti ei osoiteta riittäviä varoja kunnalle (te-toimistolle) sen järjestämiseen. Ainakin työikäisten pakolaisten alkukartoituksen sekä kotouttamissuunnitelman teko yhteisesti asiakkaan, te-toimiston ja kunnan kanssa on välttämätöntä ja tarpeellista jo tiedon siirron kannalta.

Erityisesti yläasteikäisten lasten ja nuorten alkukartoitus ja sen seuranta pitäisi olla henkilökohtaisesti ja yhteistyössä vanhempien kanssa tehtynä.

11 § Kotoutumissuunnitelma

vrt. edelliset § 9 ja 10

12 § Oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja kotoutumissuunnitelman kesto

Kotoutumissuunnitelman teko työperustaiselle maahanmuuttajalle

Hämeenlinnan kaupungin kokemukset (vrt. Maahanmuuttajalasten ja –nuorten kotoutuminen Hämeenlinnassa –hanke, jossa mm. varhaiskasvatus ja peruskoulut tekivät yhdessä vanhempien ja nuorten kanssa kotoutumissuunnitelman) oleskeluluvan statuksesta tai maassa oleskeluluvan perusteesta kotoutumissuunnitelman tekemiseen ei tulisi olla merkitystä, vaan maahanmuuttajan omasta lähtökohdasta ja tilanteesta. Kunnan pitää saada korvaus tehdystä kotoutumissuunnitelman teosta muillekin ryhmille (esim. työperustaisten maahanmuuttajapuolisot) kuin pakolaisten osalta. Nykyisin valtio ei tätä rahoita.

13 §

Kotoutumissuunnitelman laatimista ehdotetaan käynnistettäväksi viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun asiakkaalle on tehty alkukartoitus. Ehdotus on periaatteessa kannatettava, mutta nykyisillä resursseilla ainakin kunnan puolelta mahdollon toteuttaa näin lyhyellä määrällä.

Kotouttamisajan pidentäminen on voimassa olevalla lainsäädännöllä mahdollista esim. kotiäideille. Kotouttamisajan pidentäminen on ehdottomasti kannatettava joustavuudeltaan. Hämeenlinnan kaupunki korostaa myös yhteistyön merkitystä eri toimijoiden kanssa monialaisessa maahanmuuttotyössä.

Kotouttamissuunnitelmassa erityisesti perheen eri jäsenille (kotiäidit, 17-vuotiaat vähän koulua käyneet) tehty kotoutumissuunnitelma on tärkeä edistysaskel. Kaupunki korostaa, että tällainen kotoutumissuunnitelman teko myös muille kuin pakolaistaustaisille maahanmuuttajille edellyttää resurssien lisäämistä ja antamista valtion puolelta.

14 §

Kotoutumissuunnitelman laatimisessa ja seurannassa on osoittautunut erittäin tärkeäksi yhteistyö Hämeenlinnan kaupungin Maahanmuuttajapalvelujen ja te-toimiston välillä.

Työvoimaviranomaisella ei ole tietoa esim. pakolaisen perheen dynamiikkaan ja muihin sosiaaliin tilanteisiin liittyvistä asioista, jotka kuitenkin suuresti vaikuttavat

kotoutumiskoulutuksen ja työelämään motivoitumiseen. Samoin asiakkaan ollessa kotoutumisen varhaisvaiheessa, hänellä ei ole välttämättä ymmärrystä kertoa niitä asioita, jotka vaikuttavat

hänen kotoutumiskoulutukseensa. Edelleen kaupunki pitää tärkeänä sähköisen kotouttamissysteemin kehittämistä, jossa itse asiakas olisi aktiivisena hallitsijana, ei viranomainen.

Samoin työhön meno ei välttämättä poista suomen kielen opetuksen tarvetta.

15 § Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Hämeenlinnan kaupunki pitää tarpeellisenä yläasteikäisenä tai vanhempana Suomeen muuttaneen heikon tai vähäisen koulutaustan omaavan nuoren yksilöllisen kotoutumissuunnitelman laatimista ja seurantaa, samoin kuin yksin Suomeen tulleen alaikäisenä saapuneen kotoutumissuunnitelman tekemistä ja edelleen päivittämistä määräajoin.

Esityksessä ehdotetaan, että poikkeuksena olisivat 17 vuotta täyttäneet nuoret, jotka ovat rekisteröityneet te-toimistoon. Myös tässä tapauksessa yhteistyökumppani/konsultointi kunnan puolelta on tärkeä, koska te-toimisto ei välttämättä tunne nuoren perhe- ym. tilanteita tarpeeksi hyvin. Vähän koulutusta saaneella 17-vuotiaalla on suuri riski syrjäytyä.

16 § Perheen kotoutumissuunnitelma

ks. kuten edelliset 13,14 ja 15.

17 § Ehdotettu 3 momentin kieltäytymisestä seuraavat sanktiot ovat kannatettavia.

21 § Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen ja maahanmuuttajan ohjaaminen koulutukseen.

Kunnan järjestämä omaehtoinen koulutus sekä muun toimijan järjestämään omaehtoiseen koulutukseen tarvitaan valtion rahoitusta. Hämeenlinnan kaupungilla on pitkä kokemus etenkin pakolaistaustaisten luku- ja kirjoitustaidottomien, monilapsisten yksinhuoltajanaisten palvelujen vaikeasta järjestämisestä, koska resursseja ei ole tarpeeksi ilman valtion tukea. Pitkällä aikavälillä näiden pakolaisten syrjäytyminen tulee yhteiskunnalle (kunnalle) kalliiksi.

26 § Muut kotoutumista tukevat ja edistävät toimenpiteet ja palvelut

Erityistarpeiden huomioon ottaminen (kulttuurierojen tunnistaminen) on tärkeätä.

27 § Kunnan kotouttamispolitiikka

Laissa määritellään puitteet paikallistason kotouttamispolitiikan tavoitteille ja sisällölle. Kaupungille on tärkeätä, että kunta itsehallinnollisesti määrittelee lähtökohdat, tavoitteet ja sisällöt maahanmuuttopolitiikassa. Useimmissa kunnissa ollaan päätyvässä maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan, joka sisältää maahanmuuton työllisyyden, elinkeinoelämän, kansainvälisyyden, monikulttuurisuuden ja kotouttamisen. Maakunnallinen maahanmuutto-ohjelma on Hämeenlinnan kaupungin alustavan suunnitelman tavoite.

28 § ks. ed. 27 §.

30 § Kunnan kotouttamisohjelma

Hämeenlinnan kaupunki korostaa, että laajan, monialaisen kotouttamisohjelman suunnittelu, toteuttaminen ja seuranta edellyttää runsaasti resursseja valtiolta.

40 § Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Vastaanottosopimuksesta tulee käydä ilmi, että vastaanotto on kunnalle vapaaehtoista eikä lakiin sidottua. Pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen vastaanotto on kunnan näkökulmasta kuitenkin kannatettavaa.

41 § Vastaanotto tulee olla vapaaehtoista.

42 § Kuntaan osoittaminen

Kuntaan osoittaminen on tehtävä aina yhteistyössä ELY- keskuksen ja kunnan kanssa sovittuun sopimukseen pohjautuen.

43 § Korvattavat kustannukset

Kuntien tehtävistä säädettyä valtion on osoitettava siihen tarvittava rahoitus.

44 § Korvattavat kustannukset

Nykyisin pakolaisten vastaanotosta maksettavat korvaukset eivät kata kustannuksia. Kiintiöpakolaisista aiheutuvista kustannuksista tulee maksaa kaksinkertainen laskennallinen korvaus nykyiseen verrattuna.

47 § Erillisten kustannusten korvaaminen

Erityisistä muista syistä kunnalle aiheutuneisiin kustannuksiin kuuluvat myös pakolaisille osoitettujen asuntojen odotusajan vuokrat, joita Hämeenlinnan kaupunki edellyttää sisällytettävän, kuten tähänkin asti erillisiin muihin kustannuksiin. Keskisuuren kaupungin haasteena on sopivien, ei keskitetysti sijaitsevien asuntojen löytyminen arvioituna kiintiöpakolaisten vastaanottoajankohtana samoin kuin myönteisen A-luvan saaneille.

57 § Kokeilun sisältö

Hämeenlinnan kaupunki pitää tärkeänä, että vaihtoehtoisia, joustavia ja johdonmukaisia tapoja kotoutumiskoulutuksen järjestämiseksi kunnan ja useamman kunnan ja te-toimiston yhdessä toteuttavana hankkeena. Uutena asiakaslähtöisenä toimintana kaupunki on alustavasti suunnitellut ns. omakielisen mentor-toiminnan sekä sähköisen kotouttamissuunnitelman kehittämistä yhteistyössä yrittäjien kanssa. Poikkihallinnollisuus ja moniammatillisuus ovat erittäin tärkeitä maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Kaupunki haluaa tuoda esille, että myös ns. nopean työllistymisen polun asiakkailta voi olla erikäisiä perheenjäseniä ja eri kotoutumisvaiheissa olevia (kotiäidit, peruskouluikäiset, varhaiskasvatusikäiset, avohuollon tukitoimenpiteitä tarvitsevia), jotka tarvitsevat erityistä tukea sekä palveluja etenkin kotouttamispolun alkuvaiheessa.

61 § ja 62 § Kokeilukunta

Hämeenlinnan kaupunki korostaa, että kokeilulakiin tulevia kuntia valittaessa tulee ottaa huomioon, että kokeilun piiriin otetaan myös keskisuuria, eri alueita edustavia kuntia. Hankkeessa pitää olla mahdollisuus kokeilla useampia kuin yhdelle polulle kohdistuvaa hanketta.

69 § Ohjaus kokeilun aikaiseen kotoutumiskoulutukseen sekä maahanmuuttajan ohjaus koulutuksen aikana.

Sähköisen yksilöllisen kotouttamissuunnitelman kehittäminen siten, että maahanmuuttaja voisi itse sitä hallita, on tarpeellista.

65 § Kokeilun aikaisen kotoutumiskoulutuksen hankinta.

Hämeenlinnan kaupunki pitää erittäin kannatettavana mahdollista jäjrestää kotoutumiskoulutuksen hankinta ilman julkisen hankinnan annetun lain (348/200) säännöksistä ilman koulutuksen tuottajien kilpailutusta.

Säännös mahdollistaa pitkäjänteisyyden ja innovatiivisen kokeilun ja kunnan ja työhallinnon hankintaosaamisen kehittämisen, kuitenkin niin, että useampia polkuja voitaisiin toteuttaa samanaikaisesti.

66 § Ohjaus kokeilun aikaiseen kotoutumiskoulutukseen sekä maahanmuuttajan ohjaus koulutuksen aikana.

Hämeenlinnan kaupunki kannattaa kokeilun aikaisen ohjauksen tarvetta. Omakielisten menthor-opastajien käyttäminen voi olla yksi kokeilun arvoinen malli.

73 § Kokeilusta aiheutuvien kusntannusten korvaaminen.

Kokeilusta aiheutuvat kustannukset tulee maksaa kunnalle täysimääräisesti valtion varoista erillisenä kustannuksena kaikkien maahanmuuttajien osalta. § 47. 1 mmentti § 9 sekä lain 8. luku kokeilusta aiheutuneet kustannukset. Kokeilua ei pidä kytkeä 6 luvun mukaiseen korvausjärjestelmään.

Kustannuksiin tulisi varata erillinen hankerahoitus ja korvaus tulee maksaa täysimääräisenä.

